

ЭКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ

УДК 338.2(476)+316.42(476)

ПРАПРАЦОЎКА СПАСАБАЎ ВЫКАРЫСТАННЯ МЕХАНІЗМУ ПАДТРЫМАННЯ САЦЫЯЛЬНА- ЭКАНАМІЧНАЙ БЯСПЕКІ

Швайба Дз. М.

*Мінская абласная арганізацыя Беларускага прафсаюза
работнікаў хімічнай, горнай і нафтавай галін прамысловасці*

Выбар іерархічнага прынцыпу структурнай арганізацыі механізму забеспячэння сацыяльна-эканамічнай бяспекі ўзгадняецца з прадстаўленнем ролі яго складнікаў у рэгуляванні фінансава-эканамічных працэсаў. Так, пры выкананні функцый абароны непазбежная роля складнікаў механізму ў схемах прамых і абаротных сувязяў, інфармацыйных каналах, кіраўніцкіх заключэннях і адміністрацыйнай працы. Не лічачы гэтага, межэлементныя сувязі механізму забеспячэння сацыяльна-эканамічнай бяспекі апасродкаваны фінансава-эканамічнымі адносінамі і, у першую чаргу, таварна-грашовымі, якія заснаваныя на ўзгадненні і канкрэтнай падпарадкаванасці фінансава-эканамічных інтарэсаў. Гэта значыць, што працэс забеспячэння сацыяльна-эканамічнай бяспекі абавязаны прадстаўляць не строга падначалены характар у параўнанні з іерархіяй дзяржкіравання, а быць адным з інтэнсіўных яго складнікаў, які гуляе дваістую ролю. З аднаго боку, ён мае магчымасць быць неабходным ў якасці 1-га з метадаў рэалізацыі дзяржаўных фінансава-эканамічных інтарэсаў. Але, з іншага боку, спосаб закліканы выступаць "сігнальным звяном" для карэцёрэўкі палажэнняў праводзімай фінансава-эканамічнай палітыкі ў абстаноўцы праявы маштабных небяспек, што ў пэўнай ступені абвясгае яго падпарадкаванасць прынятым раней кіраўнічым заключэнням. Да прыкладу, даследаванне структуравання рэалізуючага ў Рэспубліцы Беларусь механізму забеспячэння сацыяльна-эканамічнай бяспекі паказвае на яго відавочны падначалены характар у сістэме дзяржкіравання. У прыватнасці, элементнае размеркаванне прадстаўленага механізму было здзейснена ў адпаведнасці з іерархіяй сістэмы кіравання працай гаспадарчых суб'ектаў. Гэта значыць, што яго магчымасці прымяняюцца толькі ў некаторай ступені ў сілу ўзроўневых абмежаванняў у рэалізацыі задач сацыяльна-эканамічнай бяспекі. Узроўневыя лімітаванні сістэмы кіравання прыводзяць да таго, што фінансава-эканамічныя рэгулятары характарыстык стану і функцыянавання мезаструктур маюць усе шанцы быць «уключаны» у абсалютнай меры на макраўзроўні і толькі збольшага - на мікраўзроўні.

Дынамічная стабільнасць эканомікі шмат у чым знаходзіцца ў залежнасці ад магчымасцяў механізму забеспячэння сацыяльна-эканамічнай бяспекі, які абгрунтаваны яе сумяшчальнасцю з сістэмай дзяржкіравання [1, с.192]. Для мэтанакіраванага фарміравання дадзенай магчымасці прапануецца канцэптуальная мадэль арганізацыйнага механізму, якая дазваляе ўзгадняць палажэнні праводзімай палітыкі з задачамі абароны дзяржаўных фінансава-эканамічных інтарэсаў. Па мадэлі, суб'ектны склад, які выконвае функцыі па забеспячэнню сацыяльна-эканамічнай бяспекі, арыентуе трымаюць пад кантролем і карэктуе сітуацыю ў адносінах да мэты - дасягненне і падтрыманне значэння бяспечнага функцыянавання эканомікі дзяржавы. Зыходзячы з прызначэння механізму і ролі ў сістэме абароны, яго функцыянальнасць мае сэнс увасобіць у якасці прынцыпе кіравальнасці. У прыватнасці, для надання якасці кіравальнасці мае сэнс размеркаваць міжэлементныя сувязі па ўзроўнях супадпарадкаванасці (іерархічным прынцыпе) [2]. Гэта прадставіць магчымасць рэалізоўваць функцыі па забеспячэнню сацыяльна-эканамічнай бяспекі гарманічна, па прыярытэце іх важнасці і ва ўзгадненні са статусам суб'екта, які рэалізуе функцыю.

Выбар іерархічнага прынцыпу структурнай арганізацыі механізму забеспячэння сацыяльна-эканамічнай бяспекі ўзгадняецца з прадстаўленнем ролі яго складнікаў у рэгуляванні фінансава-эканамічных працэсаў. Так, пры выкананні функцый абароны непазбежная роля складнікаў механізму ў схемах прамых і абаротных сувязяў, інфармацыйных каналах, кіраўніцкіх заключэннях і адміністрацыйнай працы. Не лічачы гэтага, міжэлементныя сувязі механізму забеспячэння сацыяльна-эканамічнай бяспекі апасродкаваны фінансава-эканамічнымі адносінамі і, у першую чаргу, таварна-грашовымі, якія заснаваны на ўзгадненні і канкрэтнай падпарадкаванасці фінансава-эканамічных інтарэсаў [3; 4; 5]. Гэта значыць, што працэс забеспячэння сацыяльна-эканамічнай бяспекі абавязаны прадстаўляць не строга падначалены характар у параўнанні з іерархіяй дзяржкіравання, а быць адным з інтэнсіўных яго складнікаў, які гуляе дваістую ролю. З аднаго боку, ён мае магчымасць быць неабходны ў якасці 1-га з метадаў рэалізацыі дзяржаўных фінансава-эканамічных інтарэсаў. Але, з іншага боку, спосаб закліканы выступаць "сігнальным звяном" для

карэкіроўкі палажэнняў праводзімай фінансава-эканамічнай палітыкі ў абстаноўцы праявы маштабных небяспек, што ў пэўнай ступені абвяргае яго падпарадкаванасць прынятым раней кіраўнічым заключэнням. Да прыкладу, даследаванне структуравання рэалізуючага ў Рэспубліцы Беларусь механізму забеспячэння сацыяльна-эканамічнай бяспекі паказвае на яго відавочны падначалены характар у сістэме дзяржкіравання. У прыватнасці, элементнае размеркаванне прадстаўленага механізму было здзейснена ў адпаведнасці з іерархіяй сістэмы кіравання працай гаспадарчых суб'ектаў. Гэта значыць, што яго магчымасці прымяняюцца толькі ў некаторай ступені ў сілу узроўневых абмежаванняў у рэалізацыі задач сацыяльна-эканамічнай бяспекі. Узроўневыя лімітаванні сістэмы кіравання прыводзяць да таго, што фінансава-эканамічныя рэгулятары характарыстык стану і функцыянавання мезаструктур маюць усе шанцы быць «уключаны» у абсалютнай меры на макраўзроўні і толькі збольшага - на мікраўзроўні. Па гэтым утварышчыся на бягучы момант практыка, пры якой перавага аддаецца мерам адміністрацыйнага рэагавання на зрушэнне ў горшы бок стану фінансава-эканамічнай сферы. Яе вынікі прыводзяць да таго, што рэакцыя эканомікі на гэтыя меры мае магчымасць быць больш хуткай, але вынікам часцей за ўсё лічыцца кансервацыя негатыўнага стану на канкрэтны этап. Першапрычына – у абмежаваннях "адміністрацыйнага рэсурсу" і ўмоўнай вузкасці рамак сфармаванага раней прававога поля і агульнапрызнаных правілаў гаспадарання. Так, даказаным прэцэдэнтам лічыцца аб'ектыўная інертнасць заканадаўчай базы, якая нацэлена на рэгуляванне працэсаў у дачыненні да бягучых умоў, але да маючых адбыцца яна можа быць не дастаткова адаптаванай. У следстве гэтага дзейсна выконваць функцыі абароны дзяржаўных фінансава-эканамічных інтарэсаў дадзеная канструкцыя механізму здольная толькі ў адносінах да тых пагроз, якія неаднаразова з'яўляліся, пераадольваліся і спецыфіка іх уздзеяння даследавана. Але да ўплыву свежых небяспек, генераваных як правіла вонкавым асяроддзем, яго канструкцыя мала падрыхтавана, у сувязі з тым, што распаўсюджванне складнікаў пастаўлена ў залежнасць ад іерархіі кіравання. Пры гэтым, апэратыўная, пастаянна абнаўляемая інфармацыя аб змене значэння сацыяльна-эканамічнай бяспекі, не кожны раз неабходная органам

кіравання і, значыць, карэктіроўка яго характарыстык спаўняецца з затрымкай. Вышэй сказанае падцвержае, што канцэптуальная база наўнага механізму забеспячэння сацыяльна-эканамічнай бяспекі распрацавана толькі на абагульненых прынцыпах арганізацыі сістэм. Прадметная ж спецыфічнасць у іх не прадугледжана. Пры гэтым, патрэба ў канкрэтызацыі асноў фарміравання разгляднага механізму вызначана асаблівасцямі ролі ў абароне эканомікі дзяржавы і метадалагічнай базы будынка адпаведнай сістэмы. Для вырашэння гэтай задачы вывучаны беларускі і замежны вопыт фарміравання адаптацыйных мадэляў, які прадэманстравалі неабходнасць размежавання асноў па сімптome прызначэння на 2 віды: фарміравання і функцыянавання.

Гэта дазваляе не дапускаць ці ж зніжаць да мінімальнай колькасці агенцыя страты, абумоўленыя несупадзеннем інтарэсаў і з'яўленнем міжсуб'ектных інцыдэнтаў. У склад камунікацыйных асноў інтэгравання наступныя прынцыпы.

Прынцып прымата дзяржаўных фінансава-эканамічных інтарэсаў без ушчамлення звязаных з імі інтарэсаў вонкавых суб'ектаў. Патрэба захавання прадстаўленага прынцыпу пры функцыянаванні механізму забеспячэння сацыяльна-эканамічнай бяспекі прадыктавана працэсамі інтэрна-цыяналізацыі ўзнаўлення, глабалізацыі і рэгіяналізацыі эканомікі, і, акрамя гэтага, рознаўроўневым будынкам сістэм абароненасці (міжнароднай, рэгіянальнай, калектыўнай, нацыянальнай). Адкрытасць эканомікі дзяржавы пашырае наўнасць у яе сістэме замежных суб'ектаў, замежных грашовых сродкаў і звязаных з ім фінансава-эканамічных інтарэсаў. Вывучэнне дэманструе, што праводзячы прыцягненне замежных укладанняў у эканоміку дзяржавы, трэба яе палажэнні ўзгадняць па характарыстыках незалежнасці і кіравання. Пры фарміраванні падыходнага фінансавага клімату ў краіне, патрэбен двухбаковы падыход, накіраваны на дасягненне балансу інтарэсаў [6; 7].

Прынцып збалансаванасці фінансава-эканамічных інтарэсаў. Вызначальным фактарам прадстаўленага прынцыпу лічыцца тое, што ў яго рамках ўлічваецца дасягненне збалансаванасці інтарэсаў, мэтаў і каштоўнасцяў як важнай абставіны стабільнага развіцця. Складанне правілаў паводзін суб'екта, адэкватных умовам рынкавых адносін, робіцца прыярытэтным у функцыянаванні структур, якія забяспечваюць сацыяльна-

эканамічную бяспеку, доўгатэрміновы фінансава-эканамічны рост і выяўляюць пабуджальныя матывы для развіцця эканомікі дзяржударства. У кантэксце разглядамага прынцыпу неабходным фактарам лічыцца ўсталяванне соцыумам такіх агульнапрызнаных мерак і правілаў паводзін, якія б садзейнічалі пераважнасці выбару суб'ектамі неканфрантацыйных метадык дазволу супярэчнасцяў у працэсе рэалізацыі іх фінансава-эканамічных інтарэсаў.

Навукоўцы для рэалізацыі збалансаванасці інтарэсаў прапануюць прымяняць сістэму абмежаванняў, заснаваную на грамадска-адміністрацыйных рэгулятарах. У якасці такіх маюць усе шанцы быць прыняты ніжэй прапісаныя: культываваць да канкрэтнай ступені нефармальныя камунікацыйныя асновы нацэленыя на неканфліктнае суіснаванне і баланс інтарэсаў суб'ектаў.

Прынцып дыферэнцыяцыі значэння вымярэнняў сацыяльна-эканамічнай бяспекі абгрунтаваны ускладненнем аб'ектнай вобласці сістэмы абароны фінансава-эканамічных інтарэсаў і пашырэннем узаўяленчых сувязяў за рамкі дзяржмежаў. Выяўлены аналізам дынамічны элемент ва ўзроўневых уласцівасцях сацыяльна-эканамічнай бяспекі прывёў да неабходнасці ўвасобіць у жыццё карэкціроўку дзеянняў па рэалізацыі фінансава-эканамічных інтарэсаў сістэмнай асновай. У следстве гэтага прапанаваны прынцып фарміравання механізму забеспячэння сацыяльна-эканамічнай бяспекі адлюстроўвае перамену крытэрыяў функцыянавання дзяржсістэм і мае на ўвазе, што падобныя канфігурацыі мяркуюцца і ў будучыні.

Библиографический список

1. Строева, О. А. Особенности реализации государственной политики в социально-экономической сфере / О. А. Строева, Н. И. Лаврикова // *Среднерус. вестн. обществ. наук.* – 2015. – № 2. – С. 190–195.
2. Климук, В. В. Императивы экономической безопасности государства в новых экономических условиях [Электронный ресурс] / В.В. Климук // *Рецензируемый сетевой научный журнал «Экономические тенденции».* – Режим доступа: http://ej.barsu.by/download/1/1_4.pdf. – Дата доступа: 03.01.2018.

3. Езерская, С. Г. *Суцность и методы оценки экономической безопасности [Электронный ресурс]* / С. Г. Езерская // *Межрегиональный маркетинговый центр «Иваново»*. – Режим доступа: <http://ivanovo.marketcenter.ru/content/doc-2-435.html>. – Дата доступа: 17.03.2016.

4. Уткин, Э. А. *Экономическая безопасность региона [Электронный ресурс]* / Э. А. Уткин, А. Ф. Денисов // *Государственное и региональное управление : учеб. пособие* / Э. А. Уткин, А. Ф. Денисов. – М., 2002. – Режим доступа: <http://goobuy.ru/2r0A>. – Дата доступа: 11.08.2017.

5. Суздалева, Д. А. *Анализ экономической безопасности региона с применением системно-динамического моделирования [Электронный ресурс]* / Д. А. Суздалева // *Новая экономическая ассоциация*. – Режим доступа: <http://www.econorus.org/c2013/program.phhtml?vid=report&eid=598>. – Дата доступа: 11.08.2017.

6. Швайба Дз. М. *Забеспячэнне сацыяльна-эканамічнай абароненасці на мікраўзроўні: інстытуцыянальныя механізмы ўліку інтэрэсаў* / Дз. М. Швайба // *Проблемы управления*. – 2018. – № 4(70). – С. 53–58.

7. Shvaiba, D. (2018). *Socio-economic security of the hierarchical system. Bulletin of Science and Practice*, 4(6), 248-254. Режим доступа: <http://www.bulletennauki.com/shvaiba-d-n> (дата обращения 15.06.2018). DOI: 10.5281/zenodo.1289862

УДК 316.4.051.2

ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДОЛОГИИ РИТМОДИНАМИКИ ДЛЯ АНАЛИЗА ПРОБЛЕМ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ И СОЦИАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Волков А.В.

Тульский государственный университет

Рассмотрены основания и основные результаты прогнозирования военно-политических и социально-экономических рисков развития России в 2017-2019 годах, определяющих уровень безопасности жизни и деятельности государства и его регионов.

Областью наших исследований являются циклических механизмы социально-исторического развития, закономерности оформления, организации и чередования его наиболее выра-